

■ УДК 008:314.7(477)

Е. Б. Гродська, старший викладач, Одеський національний політехнічний університет, Одеса

СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА МІГРАЦІЯ ДО ІСПАНІЇ: СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРИЧИНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Досліджено процеси та особливості четвертої міграційної хвилі українців в країни далекого зарубіжжя в контексті розширення географічних ареалів їхнього розселення, зокрема в Королівстві Іспанія. Застосовано полідисциплінарні підходи, дослідницький інструментарій багатьох гуманітарних наук: історії, політології, соціології, етнології, але передусім культурології. Проаналізовано четверту хвилю української еміграції в Іспанію, зважаючи на її трансформацію в українські діаспорні громади, виявлено соціокультурні особливості сучасної еміграційної хвилі. Підсумовано, що четверта хвиля активно створює етнічні групи, на базі яких виникають суспільні організації, це наближає її до діаспори; українці є активними учасниками культурного життя Іспанії, вони укладають угоди, створюють спілки, проводять спільні заходи; таким чином, українська культура стає складовою іспанської через взаємний обмін культурними цінностями.

Ключові слова: *сучасна українська міграція, економічна хвиля, соціокультурні особливості, гендерний критерій, діаспорні громади.*

Э. Б. Гродская, старший преподаватель, Одесский национальный политехнический университет, Одесса

СОВРЕМЕННАЯ УКРАИНСКАЯ МИГРАЦИЯ В ИСПАНИЮ: СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ПРИЧИНЫ И ОСОБЕННОСТИ

Исследованы процессы и особенности четвертой миграционной волны украинцев в страны дальнего зарубежья в контексте расширения географических ареалов их распространения, особенно в Королевстве Испания. Применены междисциплинарные подходы, исследовательский инструментарий ряда гуманитарных наук: истории, политологии, социологии, этнологии, но в первую очередь — культурологии. Рассмотрена четвертая волна украинской эмиграции в Испанию с учетом процессов ее перерастания в украинские диаспорные общины, выявлены социокультурные особенности современной эмиграционной волны. Подытожено, что четвертая волна активно создает этнические группы, на базе которых возникают общественные организации, это приближает ее к диаспоре; украинцы являются активными участниками культурной жизни Испании, они заключают соглашения, создают союзы, проводят совместные мероприятия; таким образом украинская культура становится частью испанской через взаимный обмен культурными ценностями.

Ключевые слова: *современная украинская миграция, экономическая волна, социокультурные особенности, гендерный аспект, диаспорные общины.*

E. B. Grodska, senior lecturer, Odesa National Polytechnic University, Odesa

CONTEMPORARY UKRAINIAN MIGRATION TO SPAIN: SOCIO-CULTURAL CAUSES AND FEATURES

In the context of expanding geographical distribution areas, the processes and special features of the fourth migration wave of Ukrainians in the countries of the far abroad, especially in the Kingdom of Spain, were studied. Interdisciplinary approaches and research tools of a number of humanities: history, political science, sociology, ethnology, but first of all — cultural studies, have been applied. The fourth wave of Ukrainian emigration to Spain, taking into account the processes of its development into Ukrainian diaspora communities was considered, socio-cultural features of the modern emigration wave were revealed. It is summed up that the fourth wave is actively creating ethnic groups based on which there are public organizations, this brings it closer to the diaspora; Ukrainians are active participants in the cultural life of Spain, they conclude agreements, create alliances, and hold joint events. Thus, Ukrainian culture becomes part of the Spanish through the mutual exchange of cultural values.

Key words: *modern Ukrainian migration, economic wave, socio-cultural features, gender aspect, diaspora communities.*

Постановка проблеми. Нині особливий інтерес для науковців становить вивчення четвертої міграційної хвилі українців у контексті нових географічних ареалів її поширення, тобто в країнах, у яких не було або були малочисельні громади українців.

Особливого значення набувають питання функції суспільства як носія символічних культурних програм, які можуть відтворюватися й розвиватися лише за умов збереження, взаємодії етносів, що є його складовими. Це можна простежити через такі процеси, як утвердження нових групових ідентичностей, збільшення міграційних потоків та впливів діаспори.

Українська еміграція відбувалася в чотири хвилі. Адекватно й однозначно оцінити її надто складно, оскільки вона ще не завершилася, а навіть навпаки актуалізується. Порівняно з усіма попередніми хвилями, вона подібна до першої, оскільки основною причиною виїзду стала економічна ситуація в країні. Без сумніву, четверта міграційна хвиля є економічною. Сучасну українську еміграцію провідні світові аналітики чітко окреслюють як трудову, тобто таку, у якій пріоритетна мета — пошук роботи.

Утім, аналіз особливостей указаної проблематики потребує застосування не лише соціоекономічних, але й полідисциплінарних підходів, що вможливить дослідити формування сучасних українських діаспорних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські науковці, котрі вивчають міграційну проблематику, такі як Е. Лібанова (Одинець, 2014), І. Марков (2009), С. Одинець (2014) та інші, досліджують особливості перебування українських громадян в Іспанії, оскільки це одна з основних сучасних європейських країн-реципієнтів української робочої сили.

Представники наукової спільноти Королівства Іспанії також активно вивчають проблеми перебування наших співвітчизників на території цієї країни. Серед інших слід згадати Антонію Санчес Уріос (Sánchez Urios, 2010), яка досліджувала українську громаду в Мурсії (одна із провінцій Іспанії, що має вихід до Середземноморського басейну), роботу якої відзначило навіть українське посольство в Іспанії, та Ренату Хоснедлову (Hosnedlova & Stanek, 2010), яка вивчає особливості перебування українців у Мадриді.

Мета статті — дослідити процеси формування та особливості четвертої міграційної хвилі українців у країнах далекого зарубіжжя, зокрема в Королівстві Іспанія.

Виклад основного матеріалу дослідження. Четверта хвиля української еміграції розпочинається після відновлення Україною незалежності в 1991 р. Відтоді український еміграційний процес розвивався у двох напрямках — європейському та східно-азіатському. Роками, у яких еміграційна активність сягала кульмінаційного піку, стали 1996 р. та 2000 р. У 2004 р., після подій, пов'язаних з Помаранчевою революцією, міграційний потік дещо призупинився, навіть суттєво зменшився. Проте згодом ситуація повернулася до попереднього стану. Соціологи стверджують, що міграційний потік українців, особливо в європейському напрямі, наразі триває.

Зважаючи на статистичну ситуацію, сучасні вітчизняні та зарубіжні наукові дослідники, вивчаючи феномен сучасної української міграції, базуються не тільки на офіційних статистичних даних, але й на експертних оцінках та прогнозах. Працівник Інституту народознавства НАН України Ігор Марков, котрий очолював проєкт «Карітас» України з комплексного вивчення української трудової міграції, зауважує, що за різними офіційними й неофіційними даними загальна кількість сучасних українських трудових мігрантів становить від 2 до 7 млн (Марков, 2009). Характерним для нової хвилі еміграції є те, що не всі переселенці офіційно емігрували за кордон, деякі з них перебувають там нелегально.

Сучасна українська міграція переважно зосереджена на європейському континенті. Іспанія в ній стала популярною серед мігрантів зовсім недавно. Наприкінці 1990 рр. до Іспанії хлинула економічна міграція, яка зазвичай починалася як короткострокові заробітки одного з членів сім'ї, а завершувалася об'єднанням сімей — завдяки сприятливим законам, прийнятим тоді іспанцями. В Іспанії не було значної української діаспори, сформованої на основі попередніх хвиль еміграції, трудові мігранти четвертої хвилі є «піонерами» у формуванні діаспорної спільноти. Шлях новітньої діаспори нагадує той, яким пройшли українці першої хвилі еміграції кінця ХІХ — початку ХХ ст., започаткувавши та сформувавши діаспорні громади США, Канади, Аргентини тощо. Водночас помітними є й суттєві відмінності в цьому процесі, оскільки на початку ХХІ ст., у час глобалізаційних змін у світі, видозмінився й механізм формування діаспор. Сучасні українські мігранти мають значно більше можливостей комунікацій між собою, зі своїми співвітчизниками на Батьківщині і, що найголовніше, власну державу.

Нині, за інформацією Посольства України, у Королівстві Іспанія проживають близько 100 тис. українських громадян, функціонують понад 25 громадських організацій, 14 українських суботніх шкіл, близько 40 церковних парафій. Одна з них — Федерація українських асоціацій в Іспанії — ФУАІ, очолювана президентом М. Петруняком. Вона зареєстрована у відділі громадських організацій Міністерства внутрішніх справ Іспанії 23 травня 2005 р. Основна мета федерації — об'єднати всі регіональні асоціації українців для координації їхньої діяльності. Водночас організація прагне бути виразником проблем усієї української діаспори перед урядами України й Іспанії (*Українська громада в Іспанії: історія та сучасність*, 2015).

В Іспанії, як і в інших країнах-реципієнтах, мігранти об'єднуються «під дахом» церкви, яка виконує не лише релігійні функції, але й надає соціальну допомогу українським мігрантам, опікується збереженням культурної ідентичності дітей тощо (*Як живуть мігранти в Іспанії*, 2016). Релігійні практики й духовні потреби українці задовольняють у парафіях УГКЦ та Православної Церкви Константинопольського патріархату. УГКЦ офіційно почала опікуватися українськими мігрантами з 2003 р., коли Апостольським візитатором для українців в Іспанії призначили вл. Гліба Лончину. Нинішнім координатором є о. Василь Бойко в м. Валенсія.

Урядовці не залишилися осторонь актуальної дискусії щодо масштабності міграційних процесів між Україною та Іспанією й необхідності їхнього регулювання, у результаті чого підписано (12.05.2000) та ратифіковано (Законом від 01.12.2010 № 2727-VI) Угоду між Україною та Іспанією щодо врегулювання та впорядкування трудових міграційних потоків між двома державами (*Угода між Україною й Іспанією стосовно врегулювання та упорядкування трудових міграційних потоків між двома державами*, 2010).

Утім, безумовно, про перехід від громад заробітчач, що задовольняють свої мовно-культурні потреби, до моделі діаспори зі сталим принципом розвитку можуть свідчити такі факти, як поява в країні-поселенні української мистецької діяльності, видавничої справи, меморіальних знакових артефактів, солідних ансамблів, екстерналізації культурних заходів та фінансової участі в цьому власних місцевих бізнесових кіл.

Цікавою ініціативою є великий Іспано-український центр, відкритий у Мадриді, майже в центрі міста. Принцип діяльності установи — налагодження взаємного пізнання й комунікації між місцевим населенням та іммігрантами. Саме тут можуть надати правову допомогу, записати на курси іспанської, української, російської та французької мов, допомогти знайти житло й роботу, а також долучити до участі в різних культурних заходах.

Також варто відзначити фестивалі та концерти, які проводять українці. Так, з 2 по 4 вересня 2016 р. в містах Льорет-де-Мар та Барселона з нагоди Дня Незалежності України відбувся II міжнародний фестиваль української культури «UcrainaFest». Головними цілями свята були: популяризація української народної, сучасної та фольклорної творчості, взаємозбагачення культурних традицій, обмін досвідом творчої діяльності композиторів, поетів, хореографів, музичних керівників, продюсерів, фотографів, дизайне-

рів національного одягу, народних митців, кулінарів та поварів української національної кухні, розширення культурних, туристичних, інформаційних і ділових зв'язків через засоби творчого спілкування між державами Україна та Іспанія (Гродська, 2017).

Важливо згадати також такі унікальні проекти, як веб-портал «Іван Франко для іспанського світу», який запустило Українське товариство університету Валенсії до роковин Великого Каменяра. Про це йдеться в прес-релізі студентського товариства університету Валенсії «Ассіо UV — Устаїна». Організатори зазначили, що сайт спрямований на іспаномовного користувача та може бути корисним українцям в іспаномовних осередках і діаспорі (*Українці в Іспанії*, 2014).

Слід відзначити, що сучасна українська міграція активізується в умовах глобалізаційної культури. Крім іншого, це надає можливості, використовуючи переваги засобів масової комунікації, плідно налагоджувати та здійснювати культурно-просвітницьку й культурно-адаптаційну роботу: громадські організації трудових мігрантів розбудовують структуру товариств, спілок, налагоджують видавничу діяльність, функціонування музичних і танцювальних колективів, театральних труп, спортивних команд. Діяльність громадських організацій полягає не тільки в правовій, економічній допомозі та захисті трудових мігрантів, а спрямована на вибудовування надійної діаспорної спільноти українців, де разом з культурно-просвітницькою та інформативною роботою закладають основи тривкої діаспори, у середовищі якої зберігають, відтворюють та реалізують українську культурну ідентичність.

Висновки. Отже, четверта економічна хвиля має певні особливості, а саме: розгортається в умовах глобалізаційних процесів; є трудовою європейською за спрямованістю; має особливу гендерну структуру тощо.

Ми спробували довести, що четверта хвиля активно створює етнічні групи, на базі яких виникають суспільні організації, це наближує її до діаспори; українці є активними учасниками культурного життя Іспанії, вони укладають угоди, створюють спілки, проводять спільні заходи. Таким чином, українська культура стає складовою іспанської через обмін культурними цінностями українців та іспанців.

Перспективи подальших досліджень — проаналізувати факти, що свідчать про становлення новітньої української діаспори в Іспанії. На прикладі діаспорного життя продемонструвати: діяльність культурно-просвітницьких товариств, преси, мистецьких аматорських і професійних колективів стає важливим чинником, орієнтованим на сприяння та промоцію української мови, мистецтва й культурної спадщини України.

Список посилань

- Гродська, Е. (2017). Глобалізація і культурна ідентичність: два вектори глобалізаційних процесів. *Інтернаука*, 3, 99–101.
- Гродська, Е. (2017). Політика культурної дипломатії мовою мистецтва та культури: українська діаспора у сучасній Іспанії. *Молодий вчений*, 4, 33–35.

- Марков, І. (Ред.). (2009). *На роздоріжжі. Аналітичні матеріали комплексного дослідження процесів української трудової міграції (країни Європейського Союзу і Російська Федерація)*. Львів: Карітас.
- Одинець, С. (2014). *Жіноча міграція — один з найцікавіших і найглибших феноменів нашого часу*. Взято з <http://www.dukhovnist.in.ua/uk/initsiatyvy/17-ukraina/560-svitlana-odynets-zhinocha-mihratsiia-odyn-z-naitsikavishykh-i-naihlybshykh-fenomeniv-nashoho-chasu>
- Угода між Україною та Іспанією щодо врегулювання та упорядкування трудових міграційних потоків між двома державами*. (2010). № 2727-VI. Взято з http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=724_024
- Українська громада в Іспанії: історія та сучасність*. (2015). Взято з <http://www.mfa.gov.ua/spain/ua/publication/content/7926.htm>
- Українці в Іспанії*. (2014). Взято з <http://ucranianosmadrid.com/blog/tvorche-obednannya-nashe-slovo-prezentuvalo-almanah>
- Як живуть мігранти в Іспанії*. (2016). Взято з <http://www.ukrgazeta.cz/tema/duhovnist/5391-yak-zhyvut-migranty-v-ispniji>
- Hosnedlova R., Stanek M. (2010). Inmigrantes ucranianos en España — una aproximación a las pautas de movilidad internacional. *Scripta Nova: Revista electrónica de geografía y ciencias sociales*, 14 (312).
- Sánchez Urios A. (2010). Ukrainian Migration to European Union Countries: The Case of Spain. *Canadian Slavonic Papers/Revue Canadienne Des Slavistes*, 52 (1/2), 153–167.

References

- Grodzka E. (2017). Globalization and cultural identity: two vectors of globalization processes, *Internauka*, 3, 99–101 [in Ukrainian].
- Grodzka E. (2017). The policy of cultural diplomacy by language of art and culture: Ukrainian diaspora in modern Spain, *Young adulthood*, 4, 33–35 [in Ukrainian].
- Markov I. (2009). *At the crossroads. Analysis of complex research of processes of Ukrainian migration (the European Union and the Russian Federation)*. Lviv: Caritas [in Ukrainian].
- Odynets S. (2014). *Female migration is one of the deepest and most interesting phenomena of our time*. Retrieved from <http://www.dukhovnist.in.ua/uk/initsiatyvy/17-ukraina/560-svitlana-odynets-zhinocha-mihratsiia-odyn-z-naitsikavishykh-i-naihlybshykh-fenomeniv-nashoho-chasu> [in Ukrainian].
- Agreement between Ukraine and Spain on regulation and ordering of labor migration between the two countries*. (2010). № 2727-VI. Retrieved from http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=724_024 [In Ukrainian].
- Ukrainian community in Spain: history and modernity*. (2015). Retrieved from <http://www.mfa.gov.ua/spain/ua/publication/content/7926.htm> [in Ukrainian].
- Ukrainians in Spain*. (2014). Retrieved from <http://ucranianosmadrid.com/blog/tvorche-obednannya-nashe-slovo-prezentuvalo-almanah> [in Ukrainian].
- As migrants living in Spain*. (2016). Retrieved from <http://www.ukrgazeta.cz/tema/duhovnist/5391-yak-zhyvut-migranty-v-ispniji>. [in Ukrainian].

- Hosnedlova, R. & Stanek M. (2010). Inmigrantes ucranianos en España — una aproximación a las pautas de movilidad internacional. *Scripta Nova: Revista electrónica de geografía y ciencias sociales*. Vol. XIV, N.312 [in Spanish].
- Sánchez Urios A. (2010). Ukrainian Migration to European Union Countries: The Case of Spain. *Canadian Slavonic Papers. Revue Canadienne Des Slavistes*, 52 (1/2), 153–167. [in Spanish].

UDC 008:314.7(477)

E. B. Grodska, senior lecturer, Odesa National Polytechnic University, Odesa
grodskaelina@gmail.com
0000-0002-1122-2878

CONTEMPORARY UKRAINIAN MIGRATION TO SPAIN: SOCIO-CULTURAL CAUSES AND FEATURES

The aim of this paper is to study the processes and characteristic features of the fourth migration wave of Ukrainians to foreign countries in view of expanding geographical distribution areas, especially in the Kingdom of Spain.

Research methodology. The study investigates this issue by examining interdisciplinary approaches, the use of research tools of a number of humanities: history, political science, sociology, ethnology, but in the first instance — cultural studies.

Results. It can be concluded that the fourth economic wave has its own specific features, namely: unfolding under the conditions of globalization processes, is labor in nature and European in direction; is partially illegal and has a special gender structure and the like. The analysis has shown that the fourth wave is actively creating ethnic groups based on which the public organizations are appeared, this brings it closer to the diaspora; Ukrainians are active participants in the cultural life of Spain, they conclude agreements, create alliances, hold joint events.

Novelty. The paper presents an attempt to study the fourth wave of Ukrainian emigration to Spain, taking into account the processes of its growth into Ukrainian diaspora communities, as well as in revealing the socio-cultural features of the modern emigration wave against this background.

The practical significance. Thus, Ukrainian culture becomes part of the Spanish through the exchange of cultural values.

Key words: *modern Ukrainian migration, economic wave, socio-cultural features, gender aspect, diaspora communities.*

Надійшла до редколегії 30.06.2017 р.